

24. 4. 2020

Veźměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Jak získat právní imunitu vůči Covid-19?

Nedokážeme vyvinout lék ani vakcínu proti nemoci, které se v posledních týdnech snažíme všichni bránit, ani proti ní nemůžeme zajistit absolutní odolnost. Můžeme ale pomoci posílit imunitu proti jejím dopadům v právní oblasti. Připravili jsme proto odpovědi na otázky, které si v dnešní době asi nejčastěji kladou provozovatelé maloobchodu a služeb, výrobní podniky nebo podnikatelé v cestovním ruchu.

Otázky a odpovědi - zákaz maloobchodního prodeje a prodeje služeb v provozovnách

1. V pronajatém prostoru provozuji restauraci (prodejnu oblečení) a v důsledku přijatého krizového opatření mi bylo zakázáno tuto činnost provozovat (resp. musel jsem činnost zásadním způsobem omezit). Mám povinnost i nadále hradit nájemné? Je zde nějaká možnost jeho snížení?

Obecně platí, že přijatá krizová opatření ani pandemie nemoci jako takové nemají vliv na práva a povinnosti vyplývající pro smluvní strany z uzavřených smluv. Pokud tedy Vámi uzavřená nájemní smlouva na tyto situace nikterak nepamatuje, je i nadále Vaší povinností nájemné hradit v plné výši.

Za takové situace doporučujeme zahájit jednání s pronajímatelem a snížení nájemného se s ním pokusit domluvit.

Vzhledem k tomu, že by současnou situaci bylo možno vyhodnotit jako podstatnou a nepředpokládanou změnu okolností, mohl byste se u pronajímatele přímo domáhat toho, aby s Vámi o této změně jednal (i zde však platí, že bude důležité, zda a co v tomto směru stanoví nájemní smlouva). Toto právo je třeba uplatnit v přiměřené lhůtě poté, co jste změnu okolností musel zjistit (dle občanského zákoníku se má za to, že tato lhůta činí dva měsíce). Právo domáhat se obnovení jednání o smlouvě však neznamená, že pronajímatel je povinen na takovou změnu přistoupit. Pokud k dohodě mezi Vámi nedojde, je možnost se v takové situaci obrátit na soud. Takový postup bychom však volili až ve zcela krajním případě. A to nejen kvůli stávajícímu omezení/utlumení činnosti soudů (s výjimkou věcí neodkladných), ale především s ohledem na nepředvídatelnost soudního rozhodnutí zvláště za situace, kdy v těchto případech soud není vázán návrhy stran.

Pozor na to, že do doby, než se s pronajímatelem na případné změně dohodnete nebo než soud o návrhu pravomocně rozhodne, nejste oprávněn odložit plnění. I nadále je tedy Vaší povinností platit nájemné v plné výši a ve stanovenou dobu.

2. Vzhledem k současné situaci nebudu mít dostatek finančních prostředků na úhradu nájemného a nezvládnou ho platit včas, popř. ne v plné výši. Nájemní smlouva stanoví, že v případě prodlení s úhradou nájemného jsem povinen hradit smluvní pokutu. Budu povinen ji uhradit i za této situace?

V současné době zákonodárci přijímají celou řadu zákonů reagujících na současnou krizovou situaci, které budou mít dopad na smluvní vztahy a související práva a povinnosti občanů. Jedním z nich je tzv. LEX COVID.[\[1\]](#) Ten mimo jiné stanoví určitou přechodnou úlevu od hrazení sankcí způsobených prodlením. Pokud pronajímateli prokážete, že Vám omezení plynoucí z mimořádného opatření znemožnilo nebo podstatně ztížilo včasné splnění peněžitého dluhu (úhradu nájemného), může po

Vás pronajímatel po dobu trvání mimořádných opatření jako sankci žádat jedině zákonný úrok z prodlení. Tyto zmírňující účinky však pominou nejpozději 30. června 2020, i kdyby dopady na nájemce trvaly déle.

Výše popsané zmírňující účinky se týkají pouze peněžitých dluhů ze smluv uzavřených před účinností LEX COVID, a pokud prodlení nastalo po 12. březnu 2020.

Zákon LEX COVID již byl schválen Poslaneckou sněmovnou a Senátem. Nyní se čeká na podpis Prezidenta republiky, aby zákon mohl nabýt platnosti a účinnosti.

3. Po uplynutí přechodné doby tedy po nás již pronajímatel zase může smluvní pokutu požadovat?

Jak uvádíme výše, zmírňující účinky po nabytí účinnosti zákona LEX COVID budou platit pouze po přechodnou dobu. Nejpozději od 1. 7. 2020 již bude pronajímatel oprávněn požadovat veškeré smlouvou dohodnuté sankce za prodlení. Bohužel ani za krizové situace není smluvní strana v prodlení zbavena povinnosti uhradit ve smlouvě zakotvenou smluvní pokutu bez ohledu na to, z jakého konkrétního důvodu k porušení smluvní povinnosti došlo. Zproštění povinnosti k úhradě smluvní pokuty z důvodu mimořádné situace (vyšší moci) právní předpisy neznají. Pokud tedy něco jiného nestanoví Vaše nájemní smlouva, povinnost k úhradě smluvní pokuty na Vás dopadá.

Na Vašem místě bychom se však snažili argumentovat tak, že vymáhání smluvních pokut za této mimořádné situace (pokud je prokazatelné, že neplacení nájemného je zcela jednoznačně zapříčiněno pouze touto mimořádnou událostí) by bylo v rozporu s dobrými mravy.

Občanský zákoník současně dává soudu právo nepřiměřeně vysokou smluvní pokutu na návrh dlužníka snížit. Nicméně toto moderační právo soudu dopadá primárně na jiné situace, kdy od počátku byla smluvní pokuta sjednána jako příliš vysoká s ohledem na hodnotu a význam zajišťované povinnosti. Je otázkou, zda bude možné výkladem toto ustanovení rozšířit, aby bylo aplikovatelné i na tyto případy. Spíše se přikláníme k názoru, že takový rozšiřující výklad by byl neudržitelný, i když případné budoucí rozhodování soudů o těchto záležitostech je v současné době zcela nepředvídatelné.

4. Pokud nájemné nezaplatím, může mě pronajímatel z nájmu vyhodit?

I na tuto problematiku pamatuje jeden z navrhovaných zákonů, který se týká nájemců prostor sloužících k podnikání, což je přesně Váš případ. Dle tohoto návrhu zákona nebude pronajímatel moci až do konce roku 2020 nájem prostor sloužících podnikání vypovědět z důvodu prodlení s placením nájemného (výjimka se netýká placení služeb). Podmínkou však je, že prodlení nastalo v rozhodné době od 12. 3. 2020 do 30. 6. 2020, a to v důsledku omezení plynoucího z přijatého mimořádného opatření při epidemii, které Vám jako nájemci znemožňovalo nebo podstatně ztěžovalo provozování podnikatelské činnosti. Tuto podmínku (tedy návaznost na mimořádná opatření, která znemožnila nebo podstatně ztížila podnikání) jste jako nájemce povinen pronajímateli prokázat do 15 dnů od vzniku prodlení.

Jak už jsme uvedli výše, současná situace, ani navrhované zákony vás nezbavují povinnosti hradit nájemné. Pokud se dostanete do prodlení, musíte i nadále nájemné uhradit. Pokud nájemné za rozhodné období (12. 3. až 30. 6. 2020) neuhradíte ani do konce ochranné doby, tj. do konce roku 2020, vzniká pronajímateli právo smlouvu vypovědět ve zkrácené výpovědní době 5 dnů. Totéž právo vzniká, pokud Vy jako nájemce prohlásíte, že dluhy z rozhodného období do konce ochranné doby nesplatíte.

Pro úplnost upozorňujeme na právo pronajímatele, který se může po skončení mimořádných opatření a nouzového stavu obrátit na soud a požadovat zrušení nájmu, nelze-li po něm spravedlivě požadovat, aby omezení ve stanoveném rozsahu snášel. Je však otázkou, kolik takových sporů bude pravomocně rozhodnuto před koncem ochranné doby.

Poslanecká sněmovna návrh zákona schválila. Senát však návrh vrátil Poslanecké sněmovně s pozměňovacími návrhy. Prozatím tedy zákon platnosti a účinnosti nenabyl. Zda a v jaké podobě bude zákon přijat by mělo být známo v nejbližších dnech.

5. Znamená to tedy, že mi pronajímatel vůbec nemůže do konce roku 2020 dát výpověď?

Ne. Právo ukončit nájem z jiných důvodů pronajímateli zůstává. Omezena je pouze možnost výpovědi z důvodu neplacení v rozhodném období.

6. Existuje zde nějaká povinnost státu mi toto zaplacené nájemné nahradit, když ho platím v podstatě zbytečně (jelikož z důvodu krizového opatření nemohu pronajatý prostor užívat k mé činnosti)?

Obáváme se, že nikoliv. Povinnost hradit nájemné vznikla ještě před přijetím krizového opatření a krizové opatření Vám povinnost hradit nájemné neuložilo. Přijetí krizového opatření s povinností hrazení nájemného nesouvisí, resp. dle našeho názoru nesouvisí do té míry, aby bylo možné po státu požadovat náhradu škody.

Nárok na náhradu škody vůči státu však obecně vyloučen není. Právní předpisy (konkrétně krizový zákon) předpokládají povinnost státu nahradit škodu způsobenou právními a fyzickými osobám v příčinné souvislosti s krizovými opatřeními.

7. Jakou náhradu škody tedy můžu po státu požadovat?

Na úvod je třeba konstatovat, že otázka náhrady škody ze strany státu ve smyslu krizového zákona je otázkou velmi komplikovanou a vyskytuje se celá řada právních názorů, jak k této problematice přistupovat.^[2] Rovněž je třeba upozornit na skutečnost, že na počátku pandemie opatření vydávala vláda ČR s odkazem právě na krizový zákon, zatímco nejnovější opatření (např. právě prodlužující zákaz maloobchodního prodeje a prodeje služeb v provozovnách) jsou vydávána ze strany Ministerstva zdravotnictví s odkazem na zákon o ochraně veřejného zdraví, který však o náhradě škody nehovoří. Tato na první pohled nepatrná změna může mít však na problematiku náhrady škody zcela zásadní význam. Objevují se jak názory, že stát se tímto způsobem vyhne povinnosti k náhradě škody, ovšem stejně tak zaznívají názory, že na věci se nic nemění a i na tato opatření Ministerstva zdravotnictví bude možné aplikovat ustanovení o právu na náhradu škody dle krizového zákona. Zda se ze strany orgánů veřejné moci jednalo o účelový krok, zde ponechme stranou, nicméně jak vyplývá z vyjádření jednotlivých představitelů vlády ČR ve sdělovacích prostředcích, bylo právě vyhnutí se odpovědnosti tím cílem, který byl sledován. Na tomto místě se nebudeme pouštět do obsáhlých polemik a podrobného zdůvodňování proč jeden či druhý názor považujeme za správný. Proto zde pouze konstatujeme, že se jedná o další neznámou už v tak problematické otázce náhrady škody, kdy definitivní odpověď může poskytnout pouze soud. Ať už bude závěr jakýkoli, minimálně ve vztahu k období prvních několika dnů (kdy platila opatření vydaná vládou ČR dle krizového zákona) bude dále uvedený výklad vztahující se ke krizovému zákonu použitelný.

Vzhledem k tomu, že předmětná právní úprava náhrady škody se v České republice v širším rozsahu aplikovala ve své podstatě pouze v souvislosti s povodňovou situací, je pouze málo poznatků z praxe a z rozhodovací činnosti soudů k této otázce. Situaci navíc komplikuje fakt, že povodňová situace byla z hlediska věcného a z hlediska rozsahu zcela odlišná od současného nouzového stavu spojeného

s pandemií nemoci, a to i zejména co se povahy a důsledků přijímaných krizových opatření týče. Je tudíž otázkou, jak k případné náhradě škody budou přistupovat soudy, tedy zda a v jakém rozsahu budou na danou mimořádnou situaci a přijatá opatření aplikovat předmětné ustanovení krizového zákona.

Krizový zákon po obsahové stránce nikterak nevymezuje, jaká škoda má být hrazena. Předmětné zákonné ustanovení je poměrně obecné – jak uvádíme výše, jedná se o jakoukoli škodu způsobenou v příčinné souvislosti s krizovými opatřeními.

V případě restauračních zařízení by to tak např. mohly být náklady vynaložené na potraviny, které v restauraci nebylo možno spotřebovat a zkazily se, neboť v důsledku krizového opatření (které navíc bylo přijato v podstatě s okamžitou účinností bez možnosti na něj jakkoli reagovat) musely restaurace v podstatném rozsahu omezit svoji činnost (zde si již přímou souvislost škody a krizového opatření představit dokážeme, na rozdíl od výše uvedeného nájemného).

Zda a jakou škodu bude možné po státu nárokovat je však třeba vždy posoudit podle konkrétní situace a s ohledem na všechny související okolnosti.

Na tomto místě je však třeba upozornit, že nelze ignorovat skutečnost, že Vláda ČR v současné době přijímá celou řadu plošných opatření, kterými se snaží řešit, resp. zmírnit dopady současné situace na podnikatele. V případě individuálních žalob na náhradu škody tato okolnost bude jistě zohledňována. Nelze vyloučit, že právě i z tohoto důvodu budou podané žaloby nakonec neúspěšné.

8. Jelikož jsem musel svoji činnost přestat provozovat (resp. zásadně omezit), moje tržby/zisk z této činnosti jsou v současné době v podstatě nulové. I toto má povinnost mi stát nahradit?

Jak již bylo řečeno, krizový zákon hovoří obecně o náhradě škody, aniž by ji specifikoval. Je proto nutné vyjít z obecných předpisů, které za škodu považují jak skutečnou škodu, tak ušlý zisk. Tedy obecně povinnost státu nahradit škodu zahrnuje právě i ušlý zisk, o kterém se zmiňujete v dotazu.

Zejména v této souvislosti se však uplatní naše upozornění uvedené výše týkající se v podstatě naprosté nepředvídatelnosti v soudním rozhodování o této otázce.

Za zásadní považujeme zejména otázku příčinné souvislosti mezi škodou (ušlým ziskem) a přijatými krizovými opatřeními a s tím související otázku prokázání výše škody (ušlého zisku).

Dovolíme si situaci demonstrovat na konkrétním případu. Jednou z výjimek z krizového opatření zakazující maloobchodní prodej a prodej služeb v provozovnách byly na počátku prodejny květin (květinářství). Přesto, že květinářství jsou a mohou být otevřená, neboť na ně krizové opatření nedopadá, ve sdělovacích prostředcích se objevovaly/objevují články a rozhovory s prodejci květin, kteří uvádí, že jejich současné tržby jsou v podstatě nulové, protože lidé v této době prostě o květiny zájem nemají a tyto nekupují. Je tedy zcela zřejmé, že v tomto případě krizové opatření není tím, co zapříčinilo pokles tržeb, ale byla to sama pandemie nemoci jako taková, za kterou ale samozřejmě stát neodpovídá.

Touto optikou je dle našeho názoru třeba se dívat i na ty prodejny a maloobchody, které svoji činnost musely v důsledku krizového opatření povinně „ukončit“/omezit. Je proto třeba si položit otázku: Pokud by krizové opatření zakazující maloobchodní prodej a prodej služeb nebylo vydáno, skutečně by za současné situace pandemie nemoci proudily např. do obchodů s oblečením davy lidí? Skutečně by masérské či jiné salony a wellness centra měly stejné tržby jako v době „nekoronavirové“? Skutečně by v současné situaci byly restaurace plné hostů?

Není třeba se dlouze rozepisovat o tom, že s pravděpodobností hraničící s jistotou - nikoliv. Preference a poptávka zákazníků je nyní z pochopitelných důvodů diametrálně odlišná od běžného období. Dle krizového zákona však může být nahrazována pouze škoda (ušlý zisk) způsobená výlučně krizovými opatřeními a nikoliv ušlý zisk způsobený samotnou pandemií nemoci a s tím souvisejícím nezájmem zákazníků o Vaše služby. Zde bude pravděpodobně jeden z hlavních „kamenů úrazu“. V praxi bude totiž jen velmi těžko prokazatelné, v jakém rozsahu pokles tržeb podnikatelů způsobilo samo krizové opatření a v jakém rozsahu je to důsledek samotné krizové situace, tedy samotné pandemie. V tomto ohledu je taktéž třeba připomenout, že povinnost prokázat, že ke škodě (ušlému zisku) došlo, v jaké výši a že k němu došlo v příčinné souvislosti s krizovým opatřením, má zásadně poškozený podnikatel, který se náhrady škody domáhá.

9. Jak mám postupovat, abych měl případně na náhradu škody nárok?

V této chvíli doporučujeme zejména pečlivě uchovávat veškeré doklady, dokumenty, emailovou či jinou komunikaci, které bude následně možno použít pro prokázání škody a její výše. (Toto doporučujeme i v případě, pokud byste se nakonec nerozhodli po státu škodu uplatňovat, neboť v současné době orgány veřejné moci průběžně zavádějí různé podpůrné programy pro podnikatele a není vyloučeno, že jednou z povinností pro jejich získání bude právě předložení příslušné dokumentace související s Vaší činností, vynaloženými náklady atd.)

Samotný nárok je třeba uplatnit do 6 měsíců od doby, kdy jste se o škodě dozvěděl. Nárok se uplatňuje písemně u orgánu, který krizové opatření nařídil (nejčastěji vláda ČR, či některé z ministerstev, avšak může se jednat i o jiné orgány). V písemné žádosti by měla být podrobně popsána konkrétní situace a odůvodnění Vašeho nároku a k žádosti připojeny kopie všech dokladů a dokumentů, ze kterých je škoda a její výše patrná.

Pokud by příslušný orgán odmítl škodu nahradit či by na žádost nikterak nereagoval, je možné se s nárokem obrátit na soud. Spolu s podáním žaloby je třeba uhradit soudní poplatek, který se v tomto případě odvíjí od výše požadované náhrady škody (neuplatní se paušální výše soudního poplatku ve výši 2.000,- Kč jako v jiných případech náhrady škody požadované po státu).^[3] I s ohledem na tuto okolnost si každý podnikatel bude muset před podáním žaloby důkladně posoudit, zda podstoupí toto riziko, a to zvláště za této mimořádné situace, kdy předvídat závěry a rozhodnutí soudů je prakticky nemožné. V případě neúspěchu v soudním řízení totiž nejenže podnikateli nebude přiznána náhrada škody, ale navíc bude počítat i další ztráty nejen ve formě uhrazeného soudního poplatku, který mu samozřejmě vrácen ani proplacen nebude, ale nákladů svého právního zastoupení (stát by v takových případech měl k zastupování využít svých zaměstnanců a náklady právního zastoupení k úhradě ani v případě úspěchu ve sporu by neměl uplatňovat).

Jelikož je z vyjádření jednotlivých představitelů vlády ČR ve sdělovacích prostředcích zřejmé, že jejich názor k náhradě individuálně uplatněných nároků na náhradu škody je jednoznačně odmítavý, nelze očekávat, že by z jejich strany byla náhrada škody poskytována dobrovolně na základě pouhé žádosti ze strany podnikatelů. Patrně tedy bude nutné zahajovat soudní spory, které však mohou trvat i několik let s nejistým výsledkem.

10. Takže stačí jen podat žádost spolu s dokumenty a nic dalšího už dělat nemusím?

Každý by si měl snažit o to, aby způsobená škoda byla co nejmenší. Proto je třeba se pokusit o minimalizaci škod. Lze totiž předpokládat, že při posouzení nároku na náhradu škody bude zohledňováno i to, zda jste jako podnikatel žádající o náhradu škody učinil opatření ke snížení škody, které jste učinit mohl (protože Vám je krizové opatření nazakazuje). Tímto může být zejména snaha o přizpůsobení Vaší činnosti nastalé situaci, a to např. ve formě prodeje výdejovým okénkem nebo prodeje jídla s sebou bez vstupu do provozovny, rozvoz jídel, v případě prodeje zboží prodej „na

dálku“, zřízení e-shopů, poskytování služeb (byť třeba v omezeném rozsahu) on-line tam, kde je to s ohledem na povahu služby možné atd.

Otázky a odpovědi - výrobní podniky

11. Jsme výrobní společnost a s našimi obchodními partnery (odběrateli) máme uzavřeny smlouvy o dodávce zboží. V důsledku pandemie COVID-19 jsme se však dostali do situace, kdy více než polovina našich zaměstnanců je v karanténě, výroba v podstatě stojí a již teď je jasné, že nebudeme schopni včas splnit své závazky z uzavřených smluv. Jak máme postupovat?

V první řadě je třeba vůči Vaším obchodním partnerům splnit oznamovací povinnost, tedy bez zbytečného odkladu a pokud možno písemně (jiným doložitelným způsobem, např. emailem) sdělit, do jaké situace jste se dostali, a že z tohoto důvodu z Vaší strany dojde k prodlení s dodávkou zboží, tedy k porušení uzavřené smlouvy. Případné neoznámení totiž s sebou nese další rizika.

Dále doporučujeme zahájit s Vaším obchodním partnerem jednání s cílem domluvit se na úpravě smlouvy, posunutí termínů atd. Vždy bude samozřejmě záležet na znění smlouvy, tedy zda smlouva již konkrétně neřeší, jak máte práva a povinnosti v obdobných situacích upravena.

12. Obáváme se, že v případě prodlení s dodáním zboží po nás bude náš obchodní partner požadovat náhradu škody. Lze se tomu nějak vyhnout?

Za normálních okolností by Vaše společnost k náhradě škody způsobené v důsledku vlastního porušení smluvní povinnosti jistě povinna byla. Za této mimořádné situace by však mohlo dojít ke zproštění povinnosti škodu uhradit. Bude třeba tvrdit a prokázat, že Vám ve splnění povinnosti dodat zboží zabránila mimořádná nepředvídatelná a nepřekonatelná překážka vzniklá nezávisle na Vaší vůli. Vždy bude záležet na znění smlouvy a na konkrétním posouzení situace, nicméně domníváme se, že utlumení výroby (a s tím spojené opoždění dodávek zboží) v důsledku karantény zaměstnanců související s pandemií COVID-19 by právě touto překážkou být mohlo. Vždy však bude třeba v každém jednotlivém případě posoudit, zda k porušení smluvní povinnosti skutečně došlo v důsledku této okolnosti a tato okolnost tak byla opravdu jediným rozhodujícím faktorem, který porušení smluvní povinnosti zapříčinil.

13. A jak by se změnila situace, kdyby důvodem prodlení s dodávkou zboží nebyla karanténa zaměstnanců a s tím spojené nevyhnutelné utlumení výroby, ale skutečnost, že náš subdodavatel nám nedodal materiál nezbytný pro naši výrobu (i on se odvolává právě na mimořádnou situaci pandemie nemoci)?

Zde už by byla dle našeho názoru situace složitější. Pokud je výroba nějaké společnosti závislá na subdodávkách, musí tato společnost dopředu počítat s tím, že k výpadku subdodávky může dojít (bez ohledu na to, z jakého důvodu). Taková společnost by si tedy smluvní vztahy se svými odběrateli (a práva a povinnosti vyplývající ze smlouvy) měla nastavit tak, aby výpadek subdodávky neohrozil její řádné plnění smlouvy. Tedy při koncipování smlouvy s případným výpadkem subdodávky dopředu počítat a v tomto ohledu smlouvu přizpůsobit.

Za výše popsané situace by proto nemusela být splněna podmínka nepředvídatelnosti a nepřekonatelnosti překážky a ke zproštění povinnosti nahradit škodu by proto dojít nemuselo.

I zde je však třeba zopakovat, že vždy bude záležet na konkrétní situaci a konkrétním znění uzavřených smluv. Pokud by totiž byla situace např. taková, že Vaším subdodavatelem nedodaný materiál, surovina, součástka, díl nebo něco obdobného je obecně v současné situaci zcela

nedostatkovým zbožím (tedy nejednalo by se jen o nedostatek u jednoho subdodavatele, ale celkový nedostatek tohoto produktu v celém oboru jako takovém) a důvod tohoto nedostatku produktu tkví právě v současné mimořádné situaci pandemie, již by se o důvod ke zproštění povinnosti k náhradě škody jednat mohlo. Obdobný závěr by platil v situaci, kdy by byl výpadek dodávky způsoben např. omezeními na hranicích dle krizových opatření atp.

14. Má naše společnost nějaká práva vůči našemu dodavateli, který nám materiál pro výrobu včas nedodal?

Podstata vztahu mezi Vaší společností a subdodavatelem je v podstatě totožná jako mezi Vaší společností a Vaším odběratelem. Tedy platí obdobně, co jsme již zmínili výše. Nejprve je nutno posoudit znění smlouvy a práva a povinnosti z ní vyplývající. Dále je třeba se zabývat tím, z jakého důvodu k dodání komponenty nedošlo, zda překážkou skutečně byla koronavirová situace (a proto se dodavatel bude moci vůči Vám zprostit povinnosti k náhradě škody) či nikoliv. Obdobné závěry platí i co se týče smluvních pokut, možnosti Vašeho dodavatele domáhat se obnovení jednání o smlouvě atd. (viz dále).

15. V současné době je skutečně materiál, která je pro naši výrobu klíčový, obecně zcela nedostatkovým zbožím. Mám i za takové situace stále povinnost zboží našemu odběrateli dodat? Nedošlo z tohoto důvodu k zániku smlouvy?

I zde bude záležet na posouzení konkrétní situace. Domníváme se však, že s největší pravděpodobností k zániku závazku nedošlo. Lze sice teoreticky uvažovat o zániku závazku v důsledku tzv. následné nemožnosti plnění, ale k naplnění podmínek zde patrně nedošlo.

Občanský zákoník totiž v tomto ohledu stanoví, že plnění není nemožné, lze-li dluh splnit za ztížených podmínek, s většími náklady, s pomocí jiné osoby nebo až po určené době. Lze předpokládat, že výpadek (nedostatek) dané komponenty je pouze dočasný, tudíž už v tomto ohledu nemůžeme o zániku závazku hovořit. Stejně tak pokud lze daný materiál např. sehnat v zahraničí (byť samozřejmě s většími náklady), tak i za této situace nelze hovořit o nemožnosti plnění.

16. Jak ale uvádíte, pokud budeme shánět daný materiál v zahraničí, bude to znamenat jednak další zdržení a jednak razantní zvýšení našich nákladů, se kterými jsme samozřejmě nepočítali. Lze nějak řešit tuto situaci?

Ano, i zde doporučujeme neprodleně zahájit jednání s Vaším smluvním partnerem a pokusit se domluvit na změně smlouvy.

Vzhledem k tomu, že by takovou situaci (obecný a celkový nedostatek výrobního materiálu v důsledku pandemie COVID-19) bylo možno vyhodnotit jako podstatnou a nepředpokládanou změnu okolností, uplatní se i zde závěry uvedené v odpovědi na otázku č. 1 výše. Právě neúměrné zvýšení nákladů je právními předpisy výslovně zmíněno jako jeden z důsledků podstatné změny okolností, kdy se lze domáhat obnovení jednání o smlouvě.

17. Pokud se s naším odběratelem na změně nedohodneme a nebudeme chtít jít soudní cestou, může po nás odběratel chtít smluvní pokutu za pozdní dodání, kterou máme obsaženou ve smlouvě?

V otázce č. 2 výše jsme se zabývali smluvní pokutou v případě prodlení s úhradou nájemného a upozorňovali na návrh zákona LEX COVID, který stanoví určitou přechodnou úlevu od hrazení sankcí způsobených prodlením. Návrh zákona však hovoří pouze o sankcích pro případ prodlení se splněním peněžitého dluhu. V případě pozdního dodání zboží se nejedná o peněžitý dluh, tudíž zmírnění dle

LEX COVID se na Vaši situaci bohužel nevztahuje.

Plně se tak uplatní závěry uvedené v otázce č. 3, neboť - závěry týkající se povinnosti uhradit smluvní pokutu a případné možnosti obrany jsou zde obdobné.

18. V současné době jednáme s dalšími odběrateli o dodávkách zboží do budoucna. Prozatím jsme ve fázi vyjednávání a koncipování smlouvy. Co byste v této souvislosti doporučili?

V této souvislosti důrazně doporučujeme nastavit veškerá práva a povinnosti z ní vyplývající tak, aby zohledňovala nejen současnou mimořádnou situaci, ale i její možnou eskalaci v budoucnu. Z praktického pohledu tedy především ošetření důsledků prodlení nebo absolutní nemožnosti plnění v důsledku stávající (nebo obdobné) situace vč. sankcí a nároku na náhradu škody, popř. i změnu některých podmínek již bez dalšího jednání jen na základě existence nějaké objektivní skutečnosti. Jak možnost zproštění odpovědnosti za škodu, tak právo na obnovení jednání o smlouvě (o kterých hovoříme výše) jsou totiž založeny na nepředvídatelnosti překážky/změny okolností. Máme za to, že v současné situaci pandemie je však třeba počítat nejen se současným stavem, ale dle našeho názoru lze předvídat/předpokládat i jeho případné dramatické zhoršení, které může samozřejmě podnikatelům způsobit ještě další nepříjemnosti při plnění smlouvy v budoucnu. V takovém případě by pak bylo jen stěží možné argumentovat tak, že takový vývoj se nedal očekávat a požadovat zproštění povinnosti k náhradě případně způsobené škody.

Otázky a odpovědi - pořadatelé zájezdů

19. Jsem pořadatelem zájezdů do zahraničí. V důsledku krizových opatření není v současné době až na výjimky možné vycestovat za hranice ČR. Co se stane s již uhrazenými zájezdy? Jak máme postupovat?

Právě v těchto dnech byl Poslaneckou sněmovnou a Senátem ČR schválen vládní návrh zákona, který má za cíl zmírnit dopady epidemie koronaviru na odvětví cestovního ruchu. Návrh zákona se vztahuje na všechny zájezdy s termínem zahájení od 20. února 2020 do 31. srpna 2020 a zakotvuje tzv. ochrannou dobu trvající do 31. srpna 2021. V případě zrušení zájezdu z důvodu epidemie koronaviru má pořadatel možnost odložit vrácení ceny zájezdu zákazníkovi po dobu trvání ochranné doby, tedy do 31. srpna 2021. Zákazník zároveň obdrží od pořadatele poukaz na náhradní zájezd stejné nebo vyšší jakosti jako původní zájezd, který může vyčerpat po dobu trvání ochranné doby. Nevyužije-li zákazník poukaz či jej odmítne, vrátí mu pořadatel cenu původního zájezdu do 14 dní od skončení ochranné doby, tedy až po 31. srpnu 2021. Stejná práva má i zákazník, který odstoupí od smlouvy o zájezdu z důvodu podle § 2535 občanského zákoníku, tedy z důvodu, že v místě pobytu nastaly „*nevyhnutelné a mimořádné okolnosti, které mají významný dopad na poskytování zájezdu nebo na přepravu osob do místa určení cesty nebo pobytu*“. Pod tyto okolnosti lze v závislosti na konkrétní situaci pravděpodobně řadit epidemii koronaviru a související omezení.

Návrh zákona stanovuje výjimku pro některé znevýhodněné kategorie osob (např. osoby se zdravotním postižením, osoby starší 65 let, osoby těhotné, čerpající mateřskou nebo rodičovskou dovolenou, osoby vedené v evidenci úřadu práce jako uchazeče o zaměstnání). Tyto osoby mají možnost poukaz odmítnout, v takovém případě je pořadatel povinen jim vrátit cenu zájezdu ihned, nikoliv až po 31. srpnu 2021.

Jestliže zákazník již od smlouvy o zájezdu odstoupil bez ohledu na důvod odstoupení a zaplatil odstupné, může pořadatele požádat o vydání poukazu na zájezd, který bude moci využít k (částečné) úhradě jiného zájezdu. V takovém případě vydá pořadatel zákazníkovi poukaz na zájezd v hodnotě nejméně 10 % zaplaceného odstupného, a to do 14 dnů ode dne, kdy zákazník požádal pořadatele o

vydání poukazu na zájezd

V současné době byl zákon doručen Prezidentu republiky k podpisu. Po podpisu zákona a jeho vyhlášení nabyde zákon platnosti a účinnosti.

20. Může po mě zákazník požadovat i náhradu nějaké škody, pokud za této situace zájezd zruším a od smlouvy odstoupím?

Nikoliv, občanský zákoník v těchto případech právo na náhradu škody vylučuje.

21. A mám já jako provozovatel zájezdu právo žádat náhradu škody po státu, když ke zrušení zájezdů došlo v důsledku vydaných krizových opatření?

K otázkám možné náhrady škody obecně viz výše odpovědi na otázky č. 7 a násl. I v tomto případě se jedná o otázku komplikovanou, nicméně jistě nelze tvrdit, že by náhrada škody byla dopředu absolutně vyloučena.

Komplikovanější situaci při případném uplatnění nároku na náhradu škody v souvislosti s krizovými opatřeními mohou mít ti poskytovatelé, kterým realizaci zájezdů, resp. poskytování obdobných služeb v zahraničí již před přijetím opatření v ČR znemožnila opatřeními vydaná jinými státy.

Rovněž doporučujeme podrobně prozkoumat Vaše pojistné smlouvy, zda v nich není na tyto situace pamatováno (to platí obecně, ať už pro poskytovatele zájezdu, zákazníky či podnikatele i v jiných oborech než je cestovní ruch).

22. V cílových destinacích jednotlivých zrušených zájezdů máme již nasmlouvány a rezervovány různé fakultativní výlety či další obdobné služby. Budeme je povinni hradit, když jsme byli nuceni zájezd zrušit za těchto mimořádných okolností?

Odpověď na tuto otázku je velmi komplikovaná. Vzhledem k tomu, že poskytovatelé Vámi uvedených služeb a stejně tak místo poskytnutí služby jsou v cizině, bude se Váš právní vztah s těmito poskytovateli s největší pravděpodobností řídit cizím právním řádem, nikoliv českým právním řádem (samozřejmě vždy bude záležet, zda v tomto směru smlouva mezi Vámi a poskytovatelem nestanoví něco jiného).

Jistě bude záležet i na tom, zda by poskytovatel vůbec měl možnost tyto služby poskytnout, nebo i jemu v jejich poskytnutí bránilo nějaké opatření vydané tamními orgány.

V každém případě doporučujeme bez zbytečného odkladu s těmito poskytovateli zahájit komunikaci, informovat je o nastalé situaci a pokusit se domluvit na dalším postupu, který bude vyhovovat oběma stranám. V případě, že dohoda nebude možná, bude patrně nutné zjistit, jaké další možnosti pro řešení situace nabízí právní řád, kterým se vztahy mezi Vámi řídí.

Vážené čtenáře si dovoluujeme upozornit, že příspěvek byl sepsán dne 26. 3. 2020 a stručně aktualizován ke dni 20. 4. 2020 v návaznosti na legislativní změny. Vzhledem k tomu se v důsledku vývoje celkové situace, postupnému uvolňování krizových opatření a probíhajících legislativních procesů mohou některé části textu jevit s odstupem jako ne zcela aktuální. Všechny výše uvedené informace a závěry jsou pouze obecné, nezohledňují specifika konkrétních případů, a v žádném případě proto nemohou bez posouzení bližších informací a související konzultace s advokátem poskytnout úplný návod ke správnému a zákonnému postupu. Nelze ani zaručit, že by soudy nebo státní orgány zaujaly stejný právní názor.

Vladimír Sígl,

advokát

Lucie Oršulová,

partner

[Bányaiová Vožehová, s.r.o., advokátní kancelář](#)

Lazarská 13/8 budova B, 4. patro
Praha 2 120 00, Česká republika

Tel: +420 222 513 681

e-mail: lawoffice@bvlaw.cz

[1] Celým názvem „Zákon o některých opatřeních ke zmírnění dopadů epidemie koronaviru SARS CoV-2 na osoby účastníci se soudního řízení, poškozené, oběti trestných činů a právnické osoby a o změně insolvenčního zákona a občanského soudního řádu“

[2] Dovolujeme si upozornit, že zde vzhledem ke komplikovanosti dané problematiky nezohledňujeme a nerozebíráme případné důsledky možného porušení právních předpisů při vyhlášení nouzového stavu a s tím související případnou nezákonnost přijetí navazujících krizových opatření.

[3] Podnikatel však může soud požádat o osvobození od soudního poplatku; soud následně posoudí, zda jsou pro osvobození důvody a případně o částečném nebo i úplném osvobození rozhodne.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Dokazování negativních skutečností ve sporném řízení](#)
- [Neoprávněný odběr elektřiny – překvapení vlastníka?](#)
- [Rodič u dítěte v nemocnici: právo na přítomnost neznamená bez dalšího právo na přespání na jip/jirp](#)
- [Pokuta za švarcsystém kurýrů Rohlíku potvrzena Ústavním soudem](#)
- [Metropolitní plán schválen. Je Váš projekt v bezpečí?](#)
- [Posouzení shody dle AI Act - zkušenosti z praxe](#)
- [Začínají soudy zohledňovat náklady podnikatelů při plnění právních povinností v oblasti e-commerce?](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 35: Ručení za dluhy z podnikání u OSVČ a s.r.o.](#)
- [Bezpečnostní systémy vlastní konstrukce v kategorii Specific: regulační požadavky a praktické aspekty](#)

- [Nefungující rozsah péče o dítě. Cesta přes využití terapie a dalších opatření podle ustanovení § 503 zákona o zvláštních řízeních soudních](#)
- [De iure traktor, de facto nákladní vozidlo, už ne tolik výhodná dualita](#)